

histories

\ Een schot in de roos!
Erfgoedzorgtraject Historisch
Schutterswezen in Vlaanderen

Frea Vancraeynest

Stafmedewerker Histories

Studiedag HGK
8 feb 2020, Lichtaart

vlaanderen
verbeelding werkt

Over Histories

h

- ✓ Histories is een dienstverlenende erfgoedorganisatie
  - ✓ Start: 1/1/2019
  - ✓ Thema's: lokaal erfgoed, genealogie en cultuur van alledag
- ✓ Fusie van volgende organisaties:
  - ✓ LECA
  - ✓ Heemkunde Vlaanderen
  - ✓ Familiekunde Vlaanderen

histories

“Histories neemt de werking van LECA rond cultuur van alledag en alle lopende trajecten, waaronder het schutterstraject gewoon over.”

h

Erfgoedzorgtraject Historisch Schutterswezen in Vlaanderen

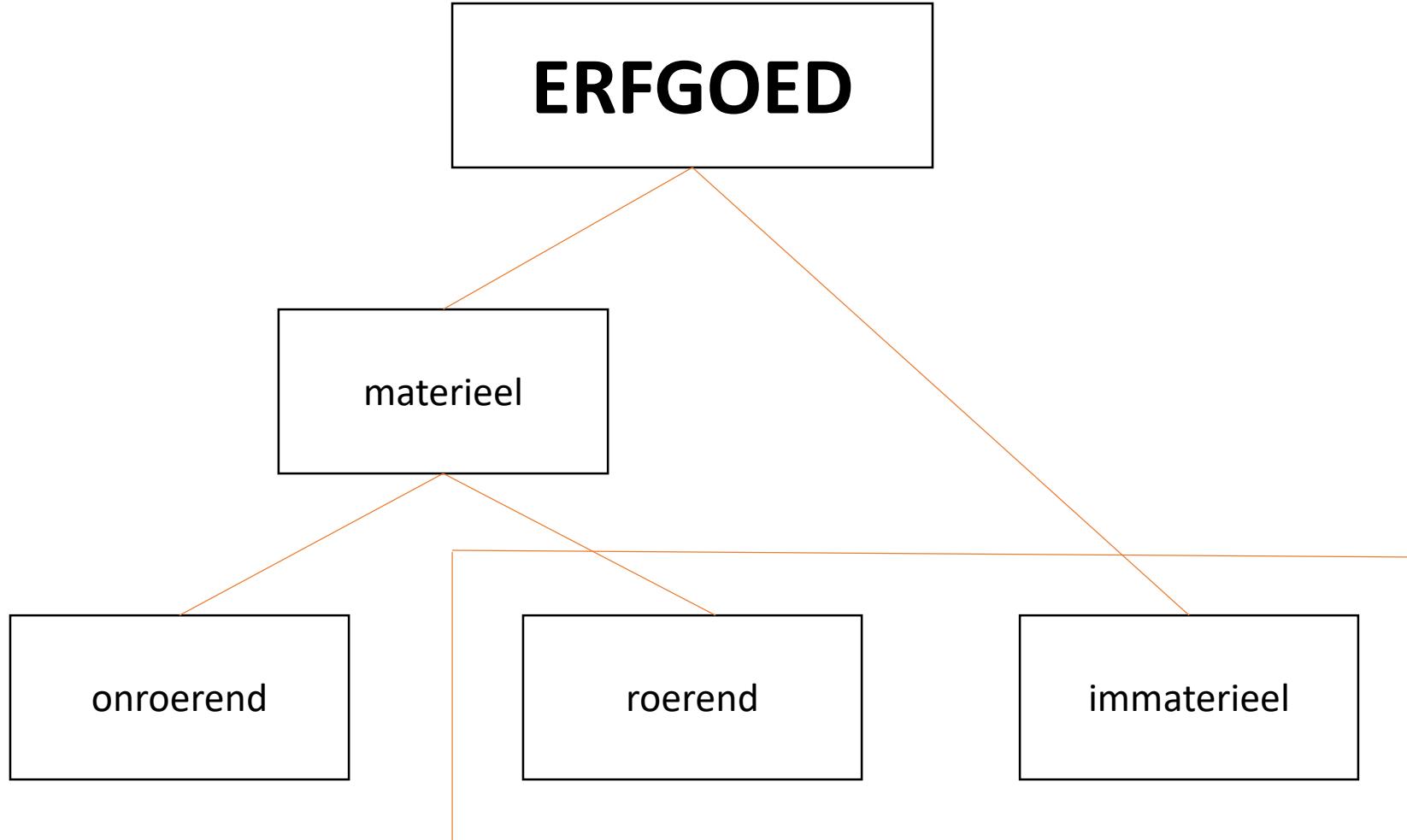
Wat is erfgoed?

h
h

- ✓ Erfgoed is een verzamelbegrip:
  - ✓ het staat voor alles wat we overerven van vorige generaties en wat we de moeite waard vinden om door te geven aan volgende generaties.

Wat is erfgoed?

h
h

Immaterieel erfgoed

h
h

- ✓ Immaterieel erfgoed is niet tastbaar.
  - ✓ Het zijn die gewoontes, gebruiken, kennis en praktijken die een gemeenschap of groep overgeërfd heeft gekregen.
  - ✓ en die de gemeenschap voldoende belangrijk acht om door te geven aan toekomstige generaties.
- ✓ Met Unesco als motor
  - ✓ Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage (2003)
  - ✓ 2006: Vlaams luik
  - ✓ 2008: Inventaris Vlaanderen

Erfgoedgemeenschappen

h
/\

- ✓ Achter dit immaterieel erfgoed staan de erfgoedgemeenschappen.
- ✓ Beleven de traditie en voeren ze uit
- ✓ Engageren zich voor een duurzame erfgoedzorg. Ze ondernemen actie om ervoor te zorgen dat het erfgoed aan anderen en volgende generaties kan worden doorgegeven
- ✓ Werken borgingsacties uit

Beleid van de Vlaamse Overheid - beleidsinstrumenten

\h

- ✓ 1/ Inventaris voor Vlaams Immaterieel Cultureel Erfgoed
  - ✓ In kaart brengen van immaterieel erfgoed in Vlaanderen
  - ✓ Info geven over: erfgoedgemeenschappen, borgingsmaatregelen en experten
- ✓ 2/ platform immaterieel erfgoed
  - ✓ Netwerk rond immaterieel erfgoed in Vlaanderen opzetten
  - ✓ Inzetten op verhoogde zichtbaarheid en diversiteit

Inventaris Vlaanderen?

h

- ✓ “De Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed geeft een overzicht van **niet-tastbaar erfgoed**: gewoontes en gebruiken, kennis en praktijken in Vlaanderen die ‘geborgen’ worden.
- ✓ **Borgen is zorgen**: het is bewust actie ondernemen om te zorgen dat mensen uw erfgoed kennen en dat nieuwe generaties goesting krijgen om mee te doen.
- ✓ Dat ze met voldoende kennis de toekomst van uw immaterieel erfgoed kunnen verzekeren.”
- ✓ Volledig overzicht: <http://www.kunstenenerfgoed.be/nl/inventaris-vlaanderen>

h

INVENTARIS VLAANDEREN

- Uitvoeren kunstenbeleid
- Subsidies cultureel erfgoed
- Collectie van de Vlaamse Gemeenschap
- Erfgoedconsulenten
- Erfgoeddatabanken
- Immaterieel erfgoed**
  - > Opname in de inventaris Vlaanderen
  - > Inventaris Vlaanderen
  - > UNESCO-conventie van 2003
  - > Vlaamse UNESCO nominaties
- Het kwaliteitslabel
- Kunstdag voor Kinderen
- Kunst in publieke ruimte
- Topstukken
- Vergunningen en attesten voor cultuurgoederen
- Erfgoedzorg in de kunstensector
- Residencies

2008

The screenshot shows a more modern website layout. At the top right are links for 'HOME', 'CONTACT', 'PERS', and 'AANMELDEN'. A 'MENU' button is at the top left. Below the menu are sections for 'Processie van Plaisance' (with a star icon) and 'Houtem Jaarmarkt' (with a star icon). To the right, there are sections for 'Kroningsfeesten Tongeren (zevenjaarlijks)' and 'Waregem Koerse Feesten'. The bottom right features a large image of a young boy playing a brass instrument.

2018

Nieuw reglement en nieuwe Inventaris

h
/\

- ✓ Onvoldoende afspiegeling van de diversiteit aan ICE in Vlaanderen
- ✓ Borgingscriteria waren te hoge drempel
- ✓ 'op de inventaris raken' mag niet het enige doel zijn
- ✓ Aandacht voor ethische principes

Nieuw ICE-platform

h
h

Immaterieel erfgoed in Vlaanderen

Ontdek wat praktijken van vroeger betekenen voor mensen van nu én morgen

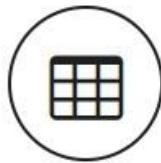
www.immaterieelerfgoed.be

MENU ☰

HOME CONTACT PERS @ AANMELDEN NL ⚙️ 🔎

Immaterieel erfgoed in Vlaanderen

Ontdek wat praktijken van vroeger betekenen voor mensen van nu én morgen

IMMATERIEEL ERFGOED

INSPIRATIE

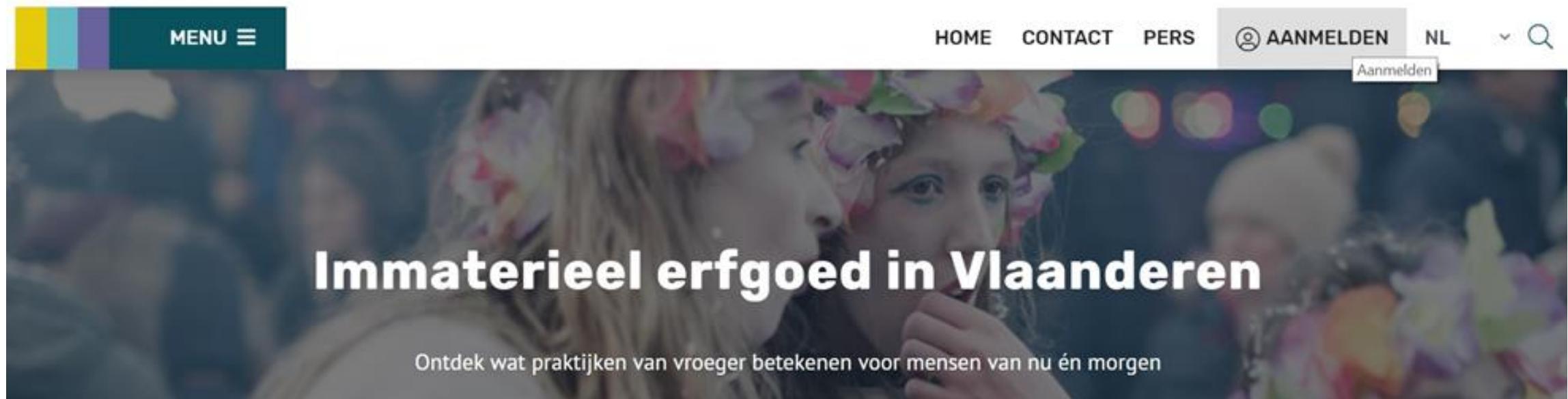

ACTUEEL

Nieuw ICE-platform

h
/\

Het dossier maken en ook indienen kan in een eigen **persoonlijke omgeving** op de site.

ICE-reglement

h
h

aanmelden

borgen

inspirerend
voorbeeld

WWW.IMUMATERIEELERFGOED.BE

Aanvraagdossier

PROCEDURE INVENTARIS

STAP 1

Aanvrager

STAP 2

Immaterieel erfgoed

STAP 3

Erfgoedgemeenschappen

STAP 4

Borgingsacties

STAP 5

Bijlagen

STAP 6

Bevestiging

h

Waarom een erkenning als ICE?

h

- ✓ Inzetten op een duurzame toekomst
- ✓ Kans om meer zichtbaarheid te krijgen voor de traditie
- ✓ Beter zicht op noden en kansen
- ✓ ...

Binnen de Federatie worden cultuur en erfgoed als erg belangrijk beschouwd.

We zijn er ons van bewust dat de Vlaamse schuttersgilden over heel wat roerend en immaterieel erfgoed beschikken. We streven er dan ook naar om deze gildetradities en het schutterserfgoed van de schuttersgilden in Vlaanderen te bewaren en door te geven aan de volgende generatie(s) door actief in te zetten op erfgoedzorg.

Werkgroep aan het werk

h
/\

- \ Werkgroep erfgoed binnen FVHS
- \ Vertegenwoordigers van schutterswezen in Vlaanderen
- \ Werken aan erkenningsdossier

h

Werkgroep aan het werk

- \ Om de situatie goed in te schatten en een mooie aanzet te hebben om acties te formuleren werd een SWOT-analyse uitgevoerd.
- \ Zo kregen we zicht op:
  - Sterktes
  - Zwaktes
  - Kansen
  - Bedreigingen

Borgingsacties

h
/\

- ✓ Wat is NU al gedaan en wat zal nog gebeuren in de TOEKOMST
- ✓ Vaste categorieën in het aanvraagdossier
  - ✓ Praktijk doen
  - ✓ Archiefzorg
  - ✓ Documenteren
  - ✓ Onderzoek
  - ✓ Communicatie
  - ✓ Sensibiliseren
  - ✓ Educatie
  - ✓ Doorgeven
  - ✓ Andere

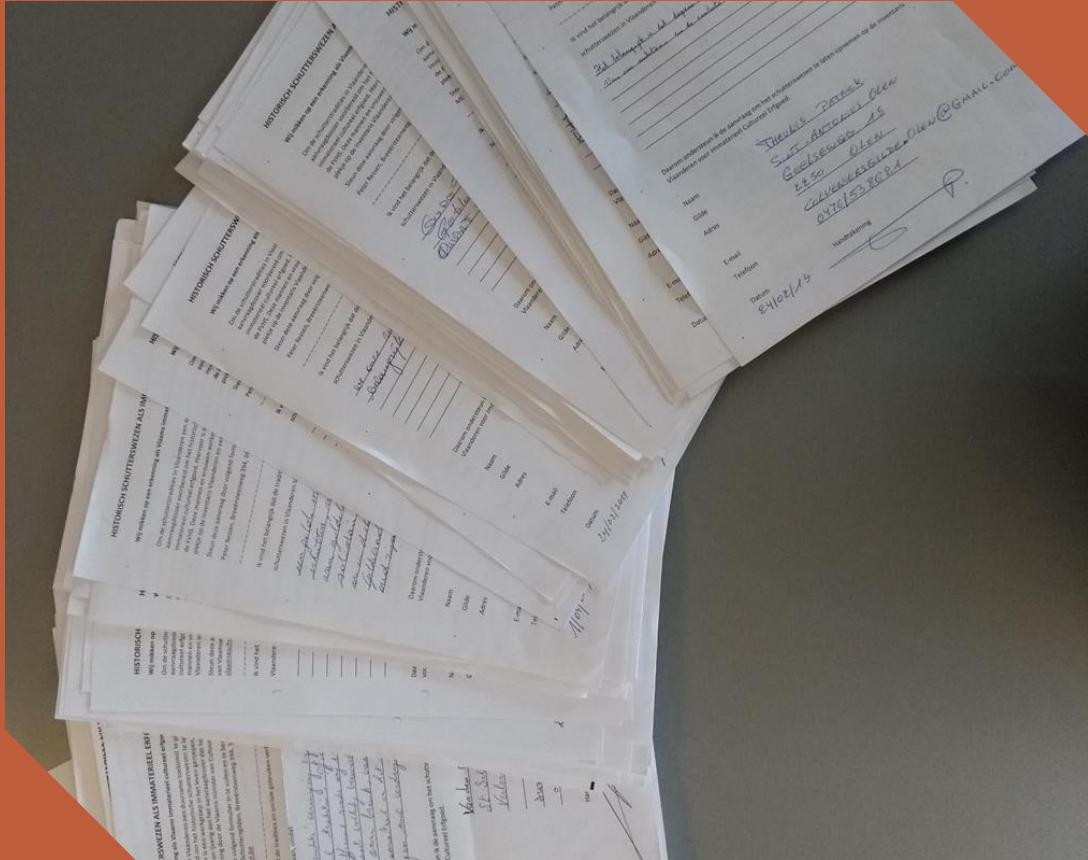
Overzicht van de borgingsacties:

De praktijk doen:	De FVHS engageert zich om de jaarlijkse gildedag te blijven organiseren en structurele ondersteuning aan de aangesloten leden te bieden. De komende jaren zal ingezet worden op een verdere promotie van het historisch schutterswezen in binnen- en buitenland.
Archiefzorg:	/
Documenteren:	Het inventarisatieproject van de Hoge Gilderaad in de Kempen is intussen bijna afgerond. Het gildebezit van de aangesloten gilden is hierdoor bijna volledig in kaart gebracht en geïnventariseerd. De Federatie heeft het plan opgevat om dit inventarisatieproject verder uit te rollen naar de andere gilden die zijn aangesloten bij de FVHS. Op die manier kan een grootschalige inventaris van het gildebezit in Vlaanderen gemaakt worden. Ook de digitalisering van de tijdschriften staat op het programma, in navolging van het digitaliseringsproject van het tijdschrift 'De Knaap' van de HGK.
Onderzoek:	Er is nog veel ruimte voor onderzoek naar het historisch schutterswezen in Vlaanderen . De Federatie denkt eraan om in diverse archieven op zoek te gaan naar informatie over het schutterswezen. Ook het opzetten van samenwerkingen met lokale erfgoedspelers , zoals bijvoorbeeld heemkringen, behoort ook tot de mogelijkheden.

Communicatie:	De Federatie beschikt over een Facebookpagina en wil die graag verder uitwerken in het kader van een duidelijke communicatiestrategie . Binnen die communicatiestrategie willen ze graag het bereik van jongeren als prioriteit naar voor schuiven en willen ze dus sterker inzetten op social media om jongeren optimaal aan te spreken.
Sensibilisering:	/
Educatie:	Er bestaat al heel wat educatief materiaal over gildetradities en het historisch schutterswezen in Vlaanderen. De FVHS wil graag de pakketten die bestaan oplijsten en bundelen in een digitale doorverwijzer zodat die vlot toegankelijk zijn voor scholen of organisaties die met kinderen en jongeren werken. De Federatie blijft inzetten de komende jaren op het organiseren en ondersteunen van kwalitatieve vormingen en studiedagen over thema's die nauw aansluiten bij gildetradities en schutterserfgoed.
Doorgeven:	/
Andere:	De Federatie heeft nog heel wat andere plannen die gebundeld worden in een toekomstplan . Onder andere het opstellen van een literatuurlijst en het aanleggen van een kennisbank behoren tot deze lange termijnplannen. Net zoals het in kaart brengen van het schutterserfgoed in musea en privébezit, het opzetten van sensibiliseringssacties hierrond en het uitwerken van partnerschappen om dit te realiseren.

Met de steun van de gilden

h

- \ Participatie is belangrijk!
- \ Steunbrieven om draagvlak aan te tonen

Aankondiging minister Gatz

h
\\

Sven Gatz

Gatz voegt nieuw immaterieel erfgoed toe aan Vlaamse inventaris

Dinsdag 25 juni 2019 — Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz heeft 5 nieuwe elementen toegevoegd aan de Vlaamse Inventaris van het immaterieel cultureel erfgoed: *het jachthoornblazen, het schutterswezen, de Sint-Gummarusprocessie, de Sint-Veroonmars en het witteren.*

De Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed geeft een overzicht van niet-tastbaar erfgoed: gewoontes en gebruiken, kennis en praktijken in Vlaanderen die 'geborgen' worden. Borgen is zorgen: het is bewust actie ondernemen om te zorgen dat mensen het erfgoed kennen en dat nieuwe generaties goesting krijgen om mee te doen.

Achter dit immaterieel erfgoed staan de 'erfgoedgemeenschappen'. Naast het uitvoeren van de traditie zelf, engageren deze mensen zich voor een duurzame erfgoedzorg. Ze ondernemen actie om ervoor te zorgen dat het erfgoed aan volgende generaties kan worden doorgegeven.

Op de Inventaris!

h

The screenshot shows a website page with a dark orange header featuring the text 'Op de Inventaris!' and a large 'h' logo. Below the header is a navigation bar with 'MENU ≡', 'HOME', 'CONTACT', 'PERS', 'AANMELDEN', 'NL', and a search icon. A yellow banner in the center reads 'HISTORISCH SCHUTTERSWEZEN IN VLAANDEREN'. Below the banner is a photograph of people in historical costumes. To the right, there's a sidebar with a red button labeled 'Inventaris Vlaanderen' and sections for 'CONTACT' (with details for Peter Ressen) and 'LOCATIE' (listing Vlaanderen). The main content area contains text about the history of Schuttersgilden.

HISTORISCH SCHUTTERSWEZEN IN VLAANDEREN

Schuttersgilden werden eeuwen geleden opgericht om in te staan voor de veiligheid van de plaatselijke bevolking. Vandaag de dag bestaan ze nog steeds in de vorm van sociale verenigingen, waarbij het groepsgevoel primeert. Deze broeder- en zusterschappen houden eeuwenoude tradities als de gildedansen, het vendelen en de trommelkorpsen in ere. Het koningschieten, de optochten met koning- en keizerpaar, de bielemannen, de marketentsters, de teerfeesten, etc. zijn eveneens eigen aan het gildeleven.

AANMELDEN

CONTACT

Peter Ressen
Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden
<https://www.vlaamseschuttersgilden.be/2/>

LOCATIE

Vlaanderen

\ <https://immaterieelerfgoed.be/nl/erfgoederen/historisch-schutterswezen-in-vlaanderen>

En nu?

h
/\

- \\ Uitwerken van de borgingsplannen
- \\ Prioriteiten stellen
  - \\ Communicatie
  - \\ Inventarisatie gildebezit
- \\ Rol van de FVHS uitwerken

Participatie is cruciaal!

h
/\

- \\ Om goede acties uit te werken, moet de FVHS weten wat er leeft binnen de gilden
  - \\ Bevraging van de gilden
  - \\ Denkdagen
    - \\ Denkdag 29/8/2019
  - \\ Nadenken en info verzamelen over volgende thema's: collecties, gildetradities en communicatie

h

Waarderen

Wat is waarderen?

h

- ✓ Manier om betekenis aan je collectie te geven.
- ✓ Manier om je collectie te bekijken/onderzoeken met verschillende erfgoedwaarden
- ✓ Waarderen biedt een opstapje naar betere borging: uitwerken van borgingsacties

- ✓ Waarderen ≠ financiële waarde!

Waarom een project indienen?

h
h

- ✓ Nood aan een waarderingskader op maat van:
  - ✓ Erfgoedvrijwilligers
  - ✓ Integrale collecties (roerend en immaterieel)
- ✓ Op maat van de doelgroep: piloot gezocht!

Sint-Jorisgilde Loenhout

h
/\

\ Gildefeest Herselt, juni
2017
© Sint-Jorisgilde Loenhout

Waarderen: hoe doe je dat?

\h

- \\ Informele gesprekken
- \\ Basis = inventaris van gildebezit, aangevuld met tradities, gebruiken...
- \\ Brede blik
  - \\ Gilde
  - \\ Gemeenschap
  - \\ Nationale en internationale spelers
  - \\ Experten
  - \\ ...

Waarderen: hoe doe je dat?

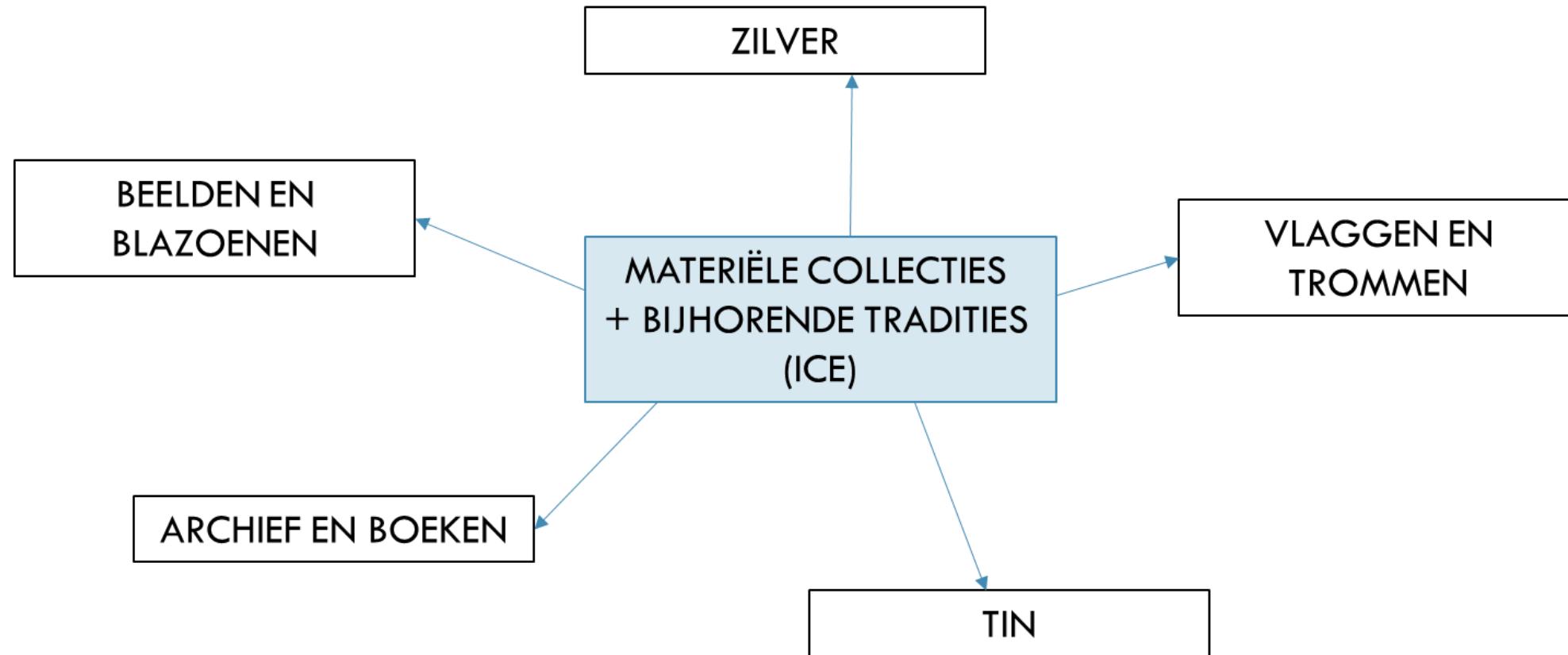
h
h

Waardingscriteria

- ✓ Herkomst: waar komt het vandaan?
- ✓ Zeldzaamheid: is het uniek?
- ✓ Conditie/compleetheid: is het in goede staat en volledig?
- ✓ Zintuiglijke/visuele kwaliteit: hoe is de vorm, kleuren, compositie?
- ✓ Culturele en religieuze betekenis/emotionele impact: Welke betekenis heeft het object of de traditie vandaag?
- ✓ Historische betekenis: Welke betekenis had de traditie of het object in het verleden?
- ✓ Ontwikkelingspotentieel/borgen: Wat is het potentieel van de collectie? Hoe draagt het bij tot een duurzame toekomst?
- ✓ Koppelen aan BORGEN!

Waarderingssessies

h
h

h

- \ Open sfeer
- \ Vertegenwoordigers van gilde en experten
- \ Inventaris en info vorhanden

© Histories

h

- \ Waarderen gaat beter met lekkere versnaperingen ☺
  - \ Expert aanwezig maakt nader onderzoek meteen mogelijk
- © Histories

h

Getuigenis Frans Van Hasselt, hoofdman Sint-Jorisgilde Loenhout

histories

"Een schot in de roos!"

Sint-Jorisgilde tijdens het Gildefeest in Herselt, juni 2017 © Sint-Jorisgilde Loenhout

Rapport pilootproject "waarderen"

Casestudy rond integraal en participatief
waarderen van schutterserfgoed

Waarderen...

is duurzame erfgoedzorg!

histories

inspirerend erfgoed, waardevolle vrijwilligers

Vraag jij je af

- ...wat je allemaal met jouw erfgoedcollectie kan doen?
- ...welke objecten interessant zijn om te bewaren?
- ...waar je meer informatie vindt over je collectiestukken en bijhorende tradities?
- ...welke betekenis(sen) je collectie heeft?
- ...hoe je een breed publiek warm maakt voor je collectie?

Dan is onze **handleiding waarderen** iets voor jou! Histories ontwikkelde deze handleiding waarmee je - via een waarderingsoefening - je collectie beter leert kennen en gerichte acties kan formuleren. Zo geef je je erfgoed een duurzame toekomst. Histories staat klaar met raad en daad!

Interesse? Vragen?

De handleiding is digitaal beschikbaar op www.historiesvzw.be.

Leg je vraag voor aan de Histories-medewerkers:
info@historiesvzw.be of 015 80 06 30

/h/

Blik op de toekomst?

h

- ✓ Verder werken aan het erfgoedzorgtraject met de FVHS en werkgroep erfgoed
- ✓ Uitwerken van concrete acties met nieuwe methodieken zoals waarderen
- ✓ kijken hoe de gilden blijvend betrokken kunnen worden

histories

CONTACTGEGEVENS

Frea Vancraeynest

frea.vancraeynest@historiesvzw.be

www.historiesvzw.be

015 80 06 35

Vlaanderen
verbeelding werkt